

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Mag ik de Davidsster dragen?

Zijn er nog Joden in de kerk? Ik bedoel afstammelingen van Israël die het geloof in Jezus als Messias omhelzen. De christelijke kerk heeft haar wortels in het volk Israël. Tot vandaag toe lezen we de heilige Schriften van het eerste testament.

De kerk luistert naar de Tien woorden en zingt de lofpsalmen en klaagliederen van Israël. Maar koestert de kerk ook haar afstamming? Koestert moeder de kerk wel haar kinderen die van Israël afstammen? Viert zij dat vader Abraham niet alleen kinderen naar de belofte, maar ook, ja, eerst, kinderen naar het vlees heeft die, net als hij, de belofte omhelzen?

60 jaar staat Israël

E.A. de Boer ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - E.A. de Boer	
Mag ik de Davidsster dragen?	675
<i>Meditatief</i> - T. Dijkema	
God - eindelijk	679
<i>Wandelen met God</i> - B. Luiten	
Plat Godsbeeld?	680
<i>Achtergronden</i> - A.P. de Boer	
Toespraak	682
<i>Opvoeding & onderwijs</i> - R. Lieffijn	
Maria Montessori medevormgever van gereformeerd onderwijs	686
<i>Synode impressie</i> - W. Tiekstra	
Indrukken van een synodelid (9)	688
<i>Uit de kerken, lied van de week</i>	

Tegen de achtergrond van de viering van het 60-jarig bestaan van de staat Israël denk ik na over de plaats van Israëlieten in de kerk van de verstrooiing. Op 14 mei j.l. werd de stichting van de staat Israël in 1948 herdacht. Door de Israëli's gevierd, door de Palestijnen betreurd. Is er in de kerken bij stilgestaan? Ik heb gebeden voor Gods oude volk. En voor christenen uit Israël. Maar er een preek over gehouden... heb ik niet.

Voor het eerst van mijn leven hoorde ik, als kerkganger elders, een jaar geleden een preek die speciaal over Romeinen 11:25-26 ging. Over de gedeeltelijke verharding van Israël, over de volheid van de heidenen, '...en aldus zal gans Israël behouden worden'. Het ontroerde mij heel diep: royale aandacht voor het joodse volk, eerlijk over de opstelling van de staat Israël tegenover de Palestijnen, warm gebed om het behoud van Israëlieten. Nooit eerder heb ik een collega zo uit de grond van mijn hart bedankt. Op één punt zei de predikant: 'Wij zijn natuurlijk allemaal christenen uit de heidenen.' Het was in de hele dienst voor mij de enige disso-

nant. Zo wordt het vaak gezegd: u, broeders en zusters, bent uit het heidendom tot geloof geroepen. In uw voorgeslacht. Of een enkeling kort geleden door bekering.

Dat is hoe het in de kerk lijkt:

a. Israël is het volk van het Oude Testament,
b. gereformeerde kerken worden bevolkt door Nederlanders van - meer of minder ver weg - heidense afkomst. En, o ja, er zijn:

c. Joden ook die Jezus als Messias belijden. In Israël en Amerika, weinig in Nederland. Toch komen mijn eigen wortels in Israël' steeds meer tot leven. Biologisch of genetisch ben ik slechts voor 1/8 deel Joods. Maar geestelijk spreekt die erfenis mij steeds sterker aan. Mag ik dat in bijbels licht doen: vasthouden aan die Joodse wortels, mij die erfenis toe-eigenen? Belangrijker vraag: heeft de christelijke kerk in de verstrooiing er iets aan als zij haar Joods-christelijke leden koestert?

Gebed om Israëls bekering

Wordt in de gereformeerde kerken in Nederland ooit gevraagd of in ons midden volgelingen van Jezus Messias (dat is: Christus) uit Israël zijn? Wie zich uit Israël tot het christelijk geloof bekeerden zijn volstrekt gelijkgeschakeld aan de identiteit van Nederlander in de gereformeerde kerk. Dat is begonnen onder invloed van Abraham Kuyper rond de voorlaatste eeuwswisseling. Voor hem had Israël na de komst van Jezus Christus geen (andere dan een negatieve) betekenis meer. Het was niet meer dan een van de volken, en daarbij een koppig soort.

heeft de christelijke kerk in de verstrooiing er iets aan als zij haar Joods-christelijke leden koestert?

Dat was anders in de kerken van de Afscheiding en in de Hervormde Kerk van de 19^e eeuw. De messiasbelijdende Joden kregen een gewone plaats in de kerk, maar niet vergeten werd dat zij uit Israël kwamen. Dat zij als het ware Israël in de kerk vertegenwoordigden. Het Israël dat Gods beloften ontvangen heeft en dat voor het merendeel nog van de verharding moet worden bevrijd. Daarom probeerde de kerk het evangelie ook aan de Joden in Nederland te brengen. Daarom werd elke bekering gevierd, misschien wel omdat het niet zo vaak voorkwam. Het gebed om de bekering van Israël was in de eerste plaats gericht op de nabije Joden die in de verstrooiing van Nederland deelden.

Een mooi voorbeeld van een bekeerde Jood die predikant werd is ds. Eliëzer Kropveld. Het is een mooi gebruik geworden dat bekeerde

Joden jaarlijks de dag van hun doop vierden. En de kroonjaren als een jubileum. Eliëzer Kropveld was op 12 maart 1862 gedoopt. Als het 25 jaar geleden is dat hij de heilige doop ontving, schrijft en publiceert hij zijn autobiografie, het verhaal van zijn bekering tot de Messias. *Uit duisternis tot licht* wordt door deputaten voor de zending onder Israël uitgegeven (1887). Doel van zo'n uitgave was bij kerkleden de liefde voor dit zendingwerk te wekken en zo mogelijk Joden tot bekering te bewegen. Ds. Kropveld ondertekent het voorwoord door zich te noemen: 'de ver afgedwaalde, maar door God gezochte zoon van Abraham'.

Het ontroert mij als ik daarnaast de data van mijn overgrootvader leg. Maurits Sanders werd in 1864 geboren en werd als zoon van Joodse ouders besneden. Hij kwam in 1884, twintig jaar oud, tot geloof in Jezus als de Messias. Heeft hij het boek van ds. Kropveld gelezen? Hij zou de heilige doop ontvangen op Goede vrijdagavond 30 maart 1888 en viert op Paaszondag voor het eerst het avondmaal. De dag van Maurits' doop werd voortaan dankbaar herdacht. In kroonjaren werd die dag in zendingskring publiek gevierd.

Joden vandaag

Toen kwam de Duitse bezetting en de gruwel van de wegvoering en vernietiging van 105.000 Joodse Nederlanders. De aandacht voor zending onder de Joden is voor lange tijd weggeëbd. Tot Stevaj werd opgericht, de Stichting tot evangelieverkondiging aan het Joodse volk. Maar Stevaj richt zich vooral, in samenwerking met de kerk te Ommen, op steun aan Bat Tsion in Israël 'om het evangelie te verkondigen, ook aan het joodse volk'. Prachtig dat de verkondiging plaatsvindt in de staat Israël, door die gemeente van messiasbelijdende Joden. Geweldig dat een Nederlandse kerk dit aspect van het evangelie vertegenwoordigt. Toch heeft dat zendingwerk er niet toe geleid dat we ons afvragen: telt de kerk van Christus in Nederland ook leden van Joodse afkomst?

Ik weet dat het zo is. Af en toe ontmoet ik iemand, een broeder of zuster, die net als ik wortels in Israël heeft. En worstelt met de vraag wat dat betekent. Of het inhoud krijgen mag. En hoe dan? Ook zestig jaar na de moord op de Joodse Nederlanders zijn er onder de christenen die van Israël afstammen. Weinigen naar beide ouders, meer naar een van de ouders of grootouders. Zij zijn onzichtbaar. En, als zij zich hun Joodse wortels bewust zijn, eenzaam.

Ook leven nog altijd Joden in Nederland, meer of minder orthodox. Ik heb er zelf in de loop van de jaren af en toe een geholpen de Bijbel te lezen. Als zo iemand tot bekering komt, is er dan plaats voor zijn Joodse identiteit?

In hoeverre mag ik mijn Joodse afkomst koesteren? Enerzijds werd overgrootvader Maurits Sanders een gewone gereformeerde man die trouwde met een meisje 'van de kerk'. Ander-

zijds was hij als Messias belijdende Jood boegbeeld van de Jodenzending door de Gereformeerde Kerken en was hij zelf, samen met zending Jac. Van Nes, actief in de verkondiging van het evangelie in 's-Gravenhage.

Het voorrecht van de Jood

Eerst moet de vraag beantwoord worden: blijft er in bijbels licht wel een speciaal plaatsje over voor het jood zijn na de bekering? Paulus schrijft: 'Er zijn geen Joden of Grieken meer... u bent allen één in Christus Jezus' (Gal. 3:28). In Christus is er geen verschil hoe mensen voor God staan en tot God komen. Niet tussen man of vrouw, niet tussen Jood en heiden. In het oude verbond liep de weg tot redding via het ene volk van Gods keuze, Israël. Het nieuwe verbond in Christus is voor Israël én de volken, voor Jood en Griek (Rom. 1:10). Toch schrijft dezelfde apostel over het 'voorrecht van de Jood'. 'In de eerste plaats zijn het de Joden aan wie God zijn woord heeft toevertrouwd' (3:1-2). En Gods trouw aan zijn belofte - en daarom aan zijn oude volk, ondanks haar ontrouw - is blijvend. Daarom bevat de brief aan de kerk te Rome zo'n hartstochtelijk gedeelte over Israël, de hoofdstukken 9-11. Waarbij het vooral gaat om hoe christenen uit de volken over Israël te denken hebben. Paulus' bidt tot God omwille van de Israëlieten, die God als zijn kinderen heeft aangenomen en aan wie hij zijn nabijheid, de verbonden, de wet, de tempeldienst en de belofte geschonken heeft' (9:4). De apostel omschrijft het ook zo: hij bidt 'omwille van het volk dat van de aartsvaders afstamt en waaruit Christus is voortgekomen' (9:5). Er is maar één volk op aarde van wie dat gezegd kan worden: het stamt van de aartsvaders af én daaruit is Jezus Christus voortgekomen! Hij, de ware zoon van Abraham en van David, is een Jood.

Heel Israël

Die bijzondere hoofdstukken in de brief aan de Romeinen lopen uit op de onthulling van Gods weg met zijn volk: hoe Israël gered zal worden. Dat is in de weg van gedeeltelijke verharding, van het toetreden van heidenen én de bekering van Joden. 'En aldus zal gans Israël gered worden' (Rom. 11:26). Heel Israël is niet alle Israëlieten, hoofd voor hoofd. 'Want niet alle Israëlieten behoren werkelijk tot Israël, niet alle nakomelingen van Abraham zijn ook werkelijk zijn kinderen' (10:6-7). Maar in de bekeerde Joden wordt wel héél Israël gered. In de geredde kinderen is heel Israël vertegenwoordigd.

Dat wordt in het Nieuwe Testament ook uitgedrukt door te wijzen op de twaalf stammen. Ook al zijn de tien stammen niet in stamverband teruggekeerd uit de ballingschap, er blijven leden van de stammen over. Zoals de oude Hanna, uit de stam Aser, die stam vertegenwoordigt (Luk. 2:36). De twaalf stammen staan

voor de brede basis die de HERE door Jakob voor Israël heeft gelegd. Die stammen, die breedte blijft betekenis houden. Juist met het oog op het behoud van Israël door de Messias.

- Jakobus, broer van de Messias, schrijft zijn brief aan de eerste christenen uit Israël en adresseert die nadrukkelijk: '*aan de twaalf stammen in de verstrooiing*' (Jak. 1:1). Weggejaagd uit Jeruzalem, verstrooid over Judea, Samaria en het buitenland, en toch representeren deze Joodse christenen de twaalf stammen van Israël.

er is genoeg bijbelse grond om het profiel van Israël in de christelijke kerk te zoeken

- Zo benoemt de Openbaring aan Johannes hoe op aarde twaalfduizend personen uit elk van de twaalf stammen van Israël verzegeld worden (Opb. 7:4-8; vgl. Ezech. 9). Zij worden naam voor naam opgesomd, twaalf keer duizend per stam, evenveel uit elk van de twaalf stammen. Deze groep is onderscheiden van de ontelbare menigte voor de troon. Die menigte is samengesteld 'uit alle volk en stammen, natiën en talen' (8:9). Misschien mogen we bij het woord 'stammen' in die staande uitdrukking wel speciaal aan de twaalf vaders van Israëls denken.
- Boven de poorten van het nieuw Jeruzalem staan de namen geschreven 'van de twaalf stammen der kinderen Israëls' die er thuis zullen komen (Opb. 21:12), als ze over de drempel stappen waarop de namen van de twaalf apostelen van het lam staan. In hen die gered worden uit de twaalf stammen komt heel Israël thuis.

Er is genoeg bijbelse grond om het profiel van Israël in de christelijke kerk te zoeken.

De binnenste kring

In dit blad schreef onlangs prof. Van Houwelingen over de verhouding tussen de kerk en Israël.²

- Sommigen zien het zo dat de nieuwtestamentische kerk de plaats van het volk Israël heeft overgenomen. Dat heet het 'vervangingsmodel'. Israël heeft als het oude volk van God geen bijzondere plaats meer.
- Daarvan onderscheiden wordt het inlijvingsmodel: de bekeerde heidenen worden bij Israël ingelijfd. Samen met de Joden die Jezus als Messias belijden, vormen de bekeerde heidenen het nieuwe Israël.
- Daarnaast plaatst dr. Van Houwelingen het vervullingsmodel: in het middelpunt staat Jezus, Messias van Israël, als de Redder van de volken. Dat wil zeggen: Gods bedoeling met Israël komt in Jezus Christus tot zijn recht. Hij die uit de Joden was, is de vervul-

ling van Israël. En 'zo kan die ene persoon weer uitgroeien tot een compleet Godsvolk, bestaande uit Joden en niet-Joden'.

Welke plaats heeft het bekeerde (deel van) Israël in dit model? Met een verwijzing naar prof. A. van de Beek spreekt Van Houwelingen over het gelovige Israël als 'de binnenste kring' om de Messias.

Rond de Heer Jezus, geboren uit Israël, verzamelden zich al direct de eerste geroepen uit Israël: de kring van zijn leerlingen en de vrouwen die Hem volgden. Na de Pinksterdag groeide de christelijke kerk, eerst in Jeruzalem! Zo was het evangelie naar Gods plan 'eerst voor de Jood, dan voor de Griek'. Dat is de historische gang van zaken geweest.

Maar het is meer dan: zo ging het toen, nadat Israël Gods oude volk was geweest. Het is ook een principiële volgorde: *Israël blijft - in genade en gericht - de eerste pleisterplaats in de voltrekking van Gods heilsplan*. Want 'God heeft zijn volk, dat Hij al tevoren uitgekozen heeft, niet verstoeten' (Rom. 11:1). Wilt u bewijs van die stelling? Kijk naar de Israëliet die - als Paulus - Jezus niet vervolgt, maar volgt. 'Zo is er ook nu een klein deel over dat God uit genade uitgekozen heeft' (11:5). *In de verwerping van de HERE God door zijn volk blijft Hij Israël verkiezen.*

Contact gezocht

Ik zou graag in contact komen met broeders en zusters die van Joodse afkomst zijn en naar de betekenis van die afkomst voor hun identiteit als volgeling van Christus zoeken. Er zijn basale vragen als: hoeveel procent Jood moet je zijn om dat nog serieus te nemen of gaat het niet om biologie, maar om een geestelijke erfenis? Zijn er vormen waarin de kerk kan vieren dat de HERE nog altijd trouw aan zijn belofte aan Israël is? Hoe kan ik mij persoonlijk voor ogen houden wat het betekent ook 'naar het vlees' van Abraham en Sara af te stammen? Zijn er vormen om dat over te dragen en in de lijn van de generaties over te dragen, en hoe lang? Ik weet dat christenen uit de Joden zich na de 2^e Wereldoorlog gevonden hebben in de NVCJ (Nederlandse Vereniging voor Joden-christenen) en in Hadderech (dat betekent: 'De weg'). Mogelijk schrijf ik daar later over. Maar ik zou graag dichtbij huis beginnen met broeders en zusters te ontmoeten die zich persoonlijk bij het Israël van God betrokken weten.

'Coming out'

Zelf ben ik als gewone gereformeerde jongen opgegroeid. Onze Joodse 'opa Sanders' was al in 1944 gestorven, lang voor mijn geboorte. Hij werd een familielegende, niet meer. Voor mij was Israël Gods volk ten tijde van het Oude Testament. Dan had je ook nog de staat Israël, waar ik mij bij betrokken voelde met het gewone na-oorlogse sentiment. Met de Here Jezus en het Nieuwe Testament was in mijn beleving iets nieuws begonnen: de christelijke kerk. Van Hem en haar ben ik door Gods goedheid veel gaan houden. Zoveel dat ik predikant moest worden. Hoe kostbaar mijn Joodse wortels zijn ben ik mij pas bewust geworden in het schrijven van de biografie van mijn voorvader.³ Uit de genealogie blijkt dat ik de naam draag van de oudste bekende stamvader, Alexander, in die lijn. Een reis naar het land Israël, nuchter ondernomen, roerde diepe snaren aan. Sindsdien zie ik die extra dimensie bij het lezen van de Bijbel, de eigen gouden kleur van het oude en eerste volk Gods.

Davidssster

Ik zie nog geen bijzondere manier om uitdrukking te geven aan wat ik graag zou zien: dat we vieren in de christelijke kerk dat God ook nu bezig is 'het overblijfsel naar de verkiezing der genade' van Israël te redden (Rom. 11:5). Persoonlijk geef ik er uitdrukking aan in bescheiden vorm: door op mijn revers en om mijn hals een davidssster te dragen. Hopend dat het een teken van herkenning zijn mag.

De ster van David heeft geen direct bijbelse betekenis. Die heeft betekenis gekregen als de gele ster die de Joden van de nazi's moesten dragen. Het werd het symbool van de staat Israël. Ik wil dat symbool niet claimen. Wel verlang ik ernaar dat de rijke symboliek van Israël, zoals dat in de Schriften van oude en nieuwe verbond te vinden is, in de kerk terugkomt. Misschien is er een teken waarmee christenen uit Israël zich mogen identificeren. Tot zolang draag ik de Davidssster. Er scheen immers een bijzondere ster boven de vaderstad van David toen de zoon geboren werd, de Messias voor Israël en Redder van de volken.

Dr. Erik de Boer is Universitair docent Nieuwtestamentisch Grieks plus talen en teksten van kerkvaders, Theologische Universiteit Kampen.

Noten:

1. Ik gebruik 'Israël' en 'de Joden' voortaan in algemene zin als het oude volk van God. Met Israëlieten bedoel ik mensen die toen en nu zich door afstamming tot dat volk rekenen (in onderscheid van Israeli's, burgers van de staat Israël).
2. P.H.R. van Houwelingen, 'Hoop voor Israël', in: *De Reformatie* 83 (2007-08), 341-43; 'Israël en de kerk: het vervullingsmodel', in: id., 357-59.
3. E.A. de Boer, *De schoenmaker en zijn leest. De levensweg van Maurits Sanders, een Messias-belijdende jood, 1864-1944* (uitgave in eigen beheer, 1997).

God - eindelijk

T. Dijkema ■

Job 38-41

Zullen we het nu begrijpen, nu God zelf aan het woord komt - of zullen we het nooit helemaal begrijpen? De eerste drie vrienden, Elihu die er dichtbij was, maar nèt niet - zij hebben Job niet geholpen. Nu komt God zelf, in een storm. En Hij daagt Job uit met talloze vragen: Job, waar was jij toen Ik alles maakte, de aarde, de hemel, de sterren? Jij weet het toch zo goed? Job reageert met de hand op de mond: wat heb ik gezegd? Ik herroep mijn woorden.

Maar God is nog niet klaar. Hij neemt Job mee naar de grote, buitenissige dieren: een wilde ezel, de struis, het nijlpaard, de krokodil.

Adam kreeg in het paradijs de bevoegdheid om de dieren te benoemen, in te delen, te classificeren. Maar beheersen - nee, dat niet. Er zullen dieren geweest die zelfs Adam nooit te zien heeft gekregen. Alles beheersen lukt mensen niet. Er blijven soorten die je niet kent en niet aankunt.

De krokodil... (hoofdstuk 40 vanaf vers 25, breed uitgewerkt).

In het Hebreeuws wordt dit dier leviathan genoemd. Ook in Psalm 74 en 104 komt dit dier voor. Daar zijn het schepselen waar God mee speelt en waarover Hij de macht heeft. Leviathan staat daar voor een soort zeemonster. De krokodil van Job 40 heeft een paar mythologische trekken (vuur en rook komen uit zijn bek). Maar toch lijkt het beest sterk op de gewone maar o zo gevaarlijke krokodil. Kom maar niet te dicht bij deze moordmachine.

Waarom die verwijzing naar een krokodil? Waarom deze beschrijving zo breed uitgewerkt? Zou het zijn omdat God zichzelf vergelijkt met een krokodil? Nee, het punt van vergelijking is dan niet het willekeurig wreed verscheurende - zo is God niet. Maar wel het ongenaakbare, het ontoegankelijke: kom er niet te dicht bij.

De grote, gevaarlijke en ontembare dieren vormen samen de sleutel van het boek Job. Als God Job op de extremen in de dierenwereld wijst, leert Hij hem en ons daarmee dit: Ik ben ongrijpbaar, ontembaar, niet te beheersen, niet te doorgronden.

Maar is dit nu een antwoord op Jobs vertwijfelde vragen? Nee en ja. Nee - want God beantwoordt Jobs klachten niet met verklaringen en verontschuldigen. Hij legt niet uit waarom Hij zo en zo deed. Hij rechtvaardigt zichzelf niet. Ja - want God laat wel zichzelf zien aan Job. Hij overweldigt, maar stoot niet af. Hij legt niet uit, maar spreekt rechtstreeks toe. Zelfrechtvaardiging heeft deze God niet nodig. Hij demonstreert eenvoudig zijn kunnen - laat dat genoeg zijn.

Met als gevolg dat Job al zijn woorden herroept. Terwijl God eerst zo positief over Job sprak! Rechtschapen en onberispelijk noemde Hij hem (1:8) toen de satan op actie aanstuurde. Ook aan het eind van het boek, als alles weer goed komt, spreekt de Heer positief over zijn kind Job. Ook Job zelf had een positief zelfbeeld: ik heb dit niet verdiend, ik begrijp dit absoluut niet. Maar toch herroept Job zijn woorden: te vermetel heb ik gepraat, ik wist niet waar ik het over had.

Want God is altijd groter. Hij is één, twee, honderd dimensies meer dan wij. Hij kan het zich veroorloven om niet in te gaan op allerlei vragen en toch zichzelf als antwoord te geven. Niet de vragen van Job krijgen antwoord, maar Job zelf krijgt Gods persoon als antwoord. Laat dat genoeg zijn.

Dit leven is niet maakbaar. Dit bestaan is niet lief. Er zijn dieren die je niet kunt temmen. Er gebeuren dingen - die verzin je niet. Er voltrekken zich tragedies die wij niet kunnen bevatten. Wij zullen plaats moeten laten voor het onverklaarbare.

En God - God volstaat met te zeggen dat Hij er gewoon is - meer niet. Paulus zal later zeggen dat deze God in een ontoegankelijk licht woont (1 Timoteüs 6:16). Niemand heeft Hem ooit gezien - behalve zijn Zoon Christus. Middelaar is Hij. Transformator. Hij transformeert de hoge spanning van Gods overweldigende majesteit naar de lagere spanning van geloofen aanbidding.

Op die twee niveaus gaat God om met ons: het verhevene, ontoegankelijke - en het genadige, liefdevolle van Jezus.

Ds. Tiemen Dijkema is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zoetermeer.

Plat Godsbeeld?

wandelen met God

Mensen maken God overzichtelijk.

Zo denken en zo praten ze over Hem.

B. Luiten ■

Het kwam mee in een andere discussie. Sindsdien hoor je het overal terug. Preken zijn te psychologisch en te therapeutisch, wordt gezegd. Dat is 'afplatting', mensen willen als een kind bij God op schoot. Ze vragen om opgetild te worden en dichtbij Gods hart te zijn. Ze zeggen en zingen van alles maar... Genoeg stof voor een nieuwe gespreksronde. Tongen worden losgemaakt. De één herkent dit, de ander juist niet. Nu eerst de vraag: wat is plat, en wat is dat juist niet? Voor de volgende keer bewaar ik de vraag: hoe therapeutisch mag een preek zijn?

Niet menselijk denken over God

Wij zijn mensen, geen god. En onze God is geen mens. Nadrukkelijk wordt ons geleerd die grens te eerbiedigen en niet te overschrijden. Toch is dat het gevaar geweest in alle tijden. 'Afplatting van het Godsbeeld', de term mag nieuw zijn, de praktijk is er altijd al geweest. Maar waar hebben we het dan over? Over het spreken in kindertaal tot de grote God? Haalt dat Hem naar beneden? Dat lijkt me niet zo'n sterk voorbeeld.

Eerder denk ik aan alle vormen van *menselijk denken over God*. Breed is dat aanwezig in de samenleving. Mensen kunnen niet in een God geloven die rampen toelaat en onrecht laat bestaan, want dat zou 'onmenselijk' van Hem zijn. Het wordt zomaar gezegd, maar het is een platte benadering van de eeuwige en barmhartige God die zijn eigen weg gaat tot verlossing van deze wereld. Een weg die hoger is dan de onze, waarlangs schuld wordt gedragen en wij met Hem worden verzoend.

Eigenwijze, hooghartige mensen meten Hem aan zichzelf en aan hun eigen oplossingen. Ook meten zij Hem aan hun eigen verlangens. God mag er zijn als Hij zorgt voor gezondheid, vrijheid en voorspoed. En denk vooral niet dat zoiets alleen de heidenen beweegt. Soms schrik ik van de mensmiddelpuntige gebeden die tot de Almachtige worden opgezonden. 'Dank U voor deze fijne ochtend, en voor dit eten, en geef ons ook een fijne middag', of van dergelijke strekking. Je mag zulke dingen best zeggen, maar je kunt Gods handelen niet laten opgaan in wat je zelf prettig vindt. Met een eenvoudige gebed hoeft niets mis te zijn, maar laat

het altijd een woord van vertrouwen zijn, van dank en overgave aan Hem. Wij leggen ons leven in zijn hand. Hij mag ons leiden en inzetten naar zijn inzicht.

Een andere vorm van afplatting is: alles wat God zegt of doet, willen inpassen in eigen, bestaande kaders. Gods Geest werkt, ook in onze tijd. Verrassende ontwikkelingen kan Hij bewerken in levens van mensen, ook in groei van kerkelijk leven. Maar het komt voor dat alle nieuwigheid bij voorbaat wordt gewantrouwd. Mensen willen geen nieuwe wijn, omdat de oude prima smaakt. En als het dan toch moet, proberen ze die nieuwe wijn op te slaan in oude zakken. Maar kan iemand aan God dergelijke beperkingen opleggen?

Ander voorbeeld: mensen luisteren steeds moeilijker. Aan wat God zegt, worden voorwaarden gesteld. Niet hardop natuurlijk, maar toch. De boodschap moet passen bij de ervaring, anders komt het niet over. Een fundamentele dwaling. Stel je voor: Gods Woord zou moeten passen bij ons, mensen die alle kennis van God verloren hebben! Wat een dwaasheid. Maar het komt voor, onder alle leeftijden: 'eigen denkbeelden eerst'.

In het verlengde daarvan: gehoorzaamheid op het gevoel af. Gods geboden worden geïnterpreteerd vanuit wat een mens zelf aanvoelt als goed of slecht. De eigen begeerte wordt niet onderworpen aan de openbaring van God, maar mag daarover koning zijn. Zo kan een mens zijn eigen gang gaan, terwijl hij denkt en zegt dat hij een christen is. Heel plat. Op die manier wordt God miskend, ontheilgd. Saul deed dat ook zo, het werd zijn dood.

De grote God laat Zich niet inkapselen in menselijk denken en begeren. Ook niet als die mensen in Hem geloven. Juist dan niet! Wie dichtbij komt, moet extra letten op de heiligheid van God.

God komt wel heel dichtbij

Dit alles neemt echter niet weg, dat de grote en eeuwige God naar zijn welbehagen wil wonen onder de mensen! Dat is zijn eigen keus, waardoor Hij niet wordt afgeplat, maar waarin Hij Zich verheerlijkt! Hij is in de hemel en doet al wat Hem behaagt. Tegelijk is Hij net zo aanwezig op de aarde, ja, woont Hij in harten van

mensen. Diep indrukwekkend.

Hij leert ons 'Vader' zeggen. En we worden aangemoedigd om 'zonder schroom' tot Hem te naderen, met Christus mee (Hebr. 10). Door zijn Geest leert Hij ons 'vertrouwelijk' met Hem om te gaan (Psalm 25:14). Als met 'een vriend', vertaalt de NBV. Dat is heel dichtbij, en eigen. Niet dat *wij* Hem naar beneden halen. Maar *Hij* buigt Zich zover neer, in zijn eindeloze liefde en peilloze ontferming. Dus nu moeten we goed onderscheiden, in alle fijngevoeligheid. Niet alle vertrouwelijkheid is afplatting van ons Godsbeeld, integendeel. Door onze angst en afstandelijkheid weg te doen, eren wij Hem die werkelijk onze Vader is! De hemel kan Hem niet bevatten, en toch woont Hij onder ons, zelfs in ons. Mijn hart maakt Hij tot een tempel, plaats van aanbidding en verhoring. Wie daarover platte beschuldiging uit, heeft er niets van begrepen.

God spreekt in menselijke beelden

Wij mogen van God geen beelden maken. Altijd zouden we Hem daarmee te kort doen. Maar wat nu, als God zelf Zich van beeldspraak bedient? En die taal op onze lippen legt? De Bijbel is er vol van. Wij zingen bijvoorbeeld dat Hij zijn arm om ons heenslaat (Ps. 103), en zijn hand op ons legt (Ps. 139). Maken we Hem dan plat? Zeker niet! Bij Hem mogen we zijn als een zuigeling op de arm van zijn moeder (Ps. 131). Zo'n kind ligt op schoot, nietwaar? We zingen het. Mogen we het dan niet zeggen? God tilt ons op, Hij draagt ons dag aan dag (Ps. 68). Beeldspraak allemaal, maar toch. Kennelijk mogen we ook zo denken en spreken over hoe Hij met ons omgaat. Wij zingen, dat wij een toevlucht vinden onder zijn vleugels (Ps. 91). Dat is het beeld van een kuikentje, dat dicht tegen de moederkip aankruipt als het gevaar bespeurt. En ga zo maar door. Plat? Nee, verrassend!

Johannes benadrukt steeds wie Jezus is, de geliefde Zoon. We lezen dat 'Hij aan het hart van de Vader rust' (Joh. 1:18). Oude vertaling: 'die aan de boezem van de Vader is'. Wij mogen geloven, dat deze Zoon op *onze* plaats kwam om ons op *zijn* plaats te brengen (Joh. 20:17). Waar is dat? *Aan het hart van de Vader*. Wij mogen delen in dezelfde liefde, wanneer we door geloof in Jezus Christus begrepen zijn. Laat niemand dit plat noemen. Ja, natuurlijk, het gevaar is steeds aanwezig dat we dit *gewoon* gaan vinden, daar zijn we maar al te zeer toe in staat. Als de verbazing verdwijnt, is de werkelijkheid van genade zo plat als een dubbeltje geworden. De mooiste woorden worden dan holle klanken. Maar met het verkeerde gebruik mag het goede niet verdwijnen. Wij mogen ons zeer geliefde kinderen van God weten, dicht bij zijn hart, samen met Jezus Christus zelf, de eeuwige Zoon. Woorden schieten te kort, maar toch, met de woorden die we hebben, mogen we het zeggen en zingen.

Vader luistert naar kinderlijke taal

Daar komt bij dat we tegen deze grote Vader 'pappa' mogen zeggen (Rom. 8:15). Ik heb daar al heel wat preken over gehoord en boekjes over gelezen. 'Echt, je mag pappa zeggen, als een klein kind omhoog kijken, vol vertrouwen.' Toch hoor ik dat zelden iemand doen. In de kerk al helemaal niet. Waarom niet? Vinden we dat dan toch te plat? Feit is, dat het meer verheven 'Vader' ons beter over de lippen komt. Alhoewel er een kentering gaande is. Verheven taal wordt omgezet in gewone woorden. Neem Psalm 139. Het Kerkboek berijmt: 'Omgeeft mij niet aan elke kant op heel mijn pad uw sterke hand'. Dit wordt vandaag: 'Heer, U bent altijd bij mij, U legt uw handen op mij, en U bent voor mij en naast mij en om mij heen, elke dag' (Opwekking 518). Gewone taal, concreet, beeldend, eerbiedig. Toch is het wennen. 'God is naast mij', zo maakt Hij Zich bekend, daarmee haal ik Hem niet naar beneden. Een groot natuurliefhebber, die veel van God hield, zei eens: 'als ik door het veld fiets, rijdt God met mij mee'. Beeldspraak natuurlijk. Toch kon niet ieder dat waarderen, zo 'gewoon' kun je over God niet praten, was hun oordeel. Johannes schrijft: 'God is liefde. Wie in de liefde blijft, blijft in God, en God blijft in Hem' (1Joh. 4:16). Mooi gezegd! Dit klinkt door in: 'Houd mij vast, laat uw liefde stromen, houd mij vast, heel dichtbij uw hart' (Opw. 488). Een gebed, met dezelfde strekking maar in eenvoudige taal. Te eenvoudig? Waarom dan? Zijn dit niet de woorden van een kind dat 'pappa' zegt? Toch kunnen mensen dit afwijzen als 'evangelisch' (wat ze daar ook onder mogen verstaan). Heel jammer.

Een soortgelijk verschijnsel doet zich voor als een deel van de zondagse preek wordt gehouden in eenvoudige taal, die ook voor kinderen begrijpelijk is. Ook in heel simpele woorden kun je over Gods grote liefde praten. Aan de boodschap hoeft dat niets af te doen, integendeel. Toch is het wennen. Menigeen is ingesteld op meer kerktaal, grotere woorden. Die eenvoud is niet voor hen. De preek begint pas echt als die kindertaal voorbij is...

Groot in ons midden

Conclusie: er wordt heel wat als 'plat' afgeserveerd wat het helemaal niet is. Terwijl het echt platte omgaan met God als een gewenning aanwezig kan zijn! Reden tot voortdurende zelfbeproeving. Onze Vader is in de hemel, we zullen niet aards van Hem denken, op geen enkele manier. Tegelijk zullen wij Hem wel op aarde zien, in het gewone leven, Zich verheugend in kinderen en in hen die worden als een kind. Niet plat, maar groots!

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Toespraak

tot de Generale Synode Zwolle-Zuid namens de
Nederlands Gereformeerde Kerken

Geliefde broeders in onze Heer, Jezus Christus. Zo mag ik u als leden van de synode aanspreken. En zo zijn we hier als leden van de Commissie voor contact en samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken vandaag aanwezig: als uw broeders in de Here Jezus Christus.

A. de Boer ■

Welke verschillen er tussen ons ook zijn, die eenheid in Hem is er. Het is de eenheid die Gods Geest gééft, zoals Paulus in Efeze 4:3 zegt. Daarmee komt tegelijk de opdracht mee om dat geschenk van de Geest door de samenbindende kracht van de vrede te bewaren. Zo staat het in datzelfde vers van de Efezebrief. Gods gave is tegelijk onze opgave.

Twee weken geleden hebben leden van de samenwerkingsgemeente NGK/CGK en de GKv in Alkmaar gezamenlijk het Avondmaal gevierd. Vrijgemaakten en Nederlands Gereformeerden zaten samen aan de tafel van de Heer. Ze hoorden die zondag: 'Omdat het één brood is, zijn wij hoewel met velen, één lichaam, want wij hebben allen deel aan dat ene brood'. Ze hoorden het en beleefden het: 'Wij allen, die door het waarachtig geloof Christus ingelijfd zijn, zullen om Christus' wil samen één lichaam zijn'.

Het is geweldig dat dat in 2008 kan: in Alkmaar, maar ook op andere plaatsen in het land. Het laat zien, hoeveel er veranderd is in de verhouding tussen uw en onze kerken. Veertig jaar geleden bevonden we ons in het hart van de kerkelijke storm. 1968: tussen de synode van Amersfoort 1967 en die van Hoogeveen 1969 in. Op tal van plaatsen scheurde de gemeente van Jezus Christus. Veertig jaar geleden, we denken er met verbijstering en verdriet aan terug. Veertig jaar is in de Bijbel de tijd van een generatie. Maar veertig is ook een getal van hoop. Na veertig dagen kwam er een eind aan de slagregens en begon de aarde rond de ark van Noach droog te worden. En na veertig jaren mocht het volk Israël na de tocht door de woestijn het nieuwe land in bezit nemen, dat God gaf. In 1968 scheurde het laken van de avondmaalstafel in tientallen gemeenten. Veertig jaar later wordt op steeds meer plaatsen de breuk geheeld. En verwonderen we ons erover, hoe Gods Geest grenzen heeft doorbroken die wij mensen gemaakt hebben.

Contacten en perspectief

Meer dan een kwart van de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft perspectievolle contacten met de plaatselijke GKv: er is sprake van kanselruil en avondmaalsgemeenschap, men is daarheen op weg of er zijn verkennende gesprekken met de vaste wil om elkaar te vinden als gemeenten van Jezus Christus. Ik noem de namen: Alkmaar, Arnhem, Deventer, Gorinchem, Hengelo, Kampen, Leerdam, Neede, Nijverdal, Vlaarding, Voorthuizen/Barneveld, Wezep, IJsselmuiden, Zaandam, Zoetermeer en Zwolle. Inderdaad, halverwege het rijtje hoorde u ook Kampen. Op weinig plaatsen was de breuk in de jaren zestig dieper en het trauma heftiger dan in Kampen. Inmiddels zijn er prille gesprekken gaande tussen uw kerken en onze kerk daar. Ik citeer uit het verslag daarvan: 'Als wenselijk geacht uiteindelijk resultaat van de gesprekken wordt kerkelijke eenheid gezien in het licht van het hogepriesterlijk gebed (Johannes 17). Eén kansel, één avondmaalstafel, één gemeente'. Ook in Kampen. Of misschien moet ik zeggen: zelfs in Kampen.

Soms is bij die plaatselijke contacten tussen uw en onze kerken ook de CGK betrokken. Elders gaat het om samenwerking en eenheid tussen een CGK en een GKv. Ook voor die ontwikkelingen danken we onze God. Wat bloeit er veel moois op tussen kerken die de eenheid als een gave van Gods Geest ontvangen en vervolgens ook bewaard hebben. We delen in uw vreugde daarover, zoals we ook delen in uw teleurstelling over het recente besluit van de GS van de CGK om geen verdere stappen te zetten naar landelijke eenheid met uw kerken. Als ik dat zeg, dan zijn dat méér dan woorden, dan komt dat voort uit gedeelde ervaring. Omdat jaren geleden door de betreffende synode over onze kerken een vergelijkbaar besluit werd genomen met een vergelijkbare achtergrond. We weten uit ervaring dat het pijn doet, als verschillen die naar binnen toe niet als kerkscheidend worden beleefd, naar buiten toe wel kerkscheidend blij-

ken te werken. We hopen en bidden dat de plaatselijke gemeenten er geen schade door zullen ondervinden. En we hopen en bidden ook dat het inzicht zal groeien dat, naar een woord van wijlen prof. Versteeg, veel verschillen geen barrières zijn, maar juist bouwstenen voor de eenheid van Christus' kerk.

Het verleden

Wat opvalt in de plaatselijke contacten, is dat men vaak het verleden het verleden laat. Dat gebeurt in het besef dat de breuk van veertig jaar geleden verschillend wordt beoordeeld. Het is dan niet: 'zand erover', maar wat in de jaren zestig is gebeurd, wordt voor het aangezicht van de Here neergelegd. Het oordeel daarover wordt aan de Here gelaten. Soms wordt er plaatselijk schuld erkend voor wat er in de jaren zestig is gedaan: aan schorsing en afzetting, aan buitenverbandplaatsing. Vooral voor degenen die daarvan het slachtoffer werden, is zo'n schuldherkenning balsem op de nog schrijnende wonden. Wat zou het geweldig zijn, als alle nog levende slachtoffers van de jaren zestig dat zouden mogen ervaren. Ook voor hen is het veertig jaar na de breuk. Een generatie gaat voorbij: letterlijk. Slechts weinigen van die generatie leven nog. En de vraag dringt zich op: hoe lang kan het nog?

Als Nederlands Gereformeerde Kerken hebben we die schuldherkenning nooit als claim op uw tafel gelegd. We hebben dat nooit als voorwaarde vooraf voor kerkelijke eenheid gesteld. En we doen dat ook nu niet. Het moet uw eigen beslissing zijn om met het verleden in het reine te komen. Dat kunnen en mogen wij niet afdwingen. Wij als Nederlands Gereformeerden dragen de verantwoordelijkheid voor óns eigen verleden. Wij moeten naar onszelf kijken en onszelf de vraag stellen: wat hebben wij niet goed gedaan? Ik noem vandaag, nu het gaat over de omgang met de belijdenis, één concreet punt, waarop vrijgemaakten van de jaren zestig die later Nederlands Gereformeerd werden, schuldig staan. Zij, of beter: wij zijn te lang onduidelijk geweest over de opvattingen van enkele predikanten over de ziel na het sterven. De classis Noord-Brabant/Limburg met de direct betrokken kerken heeft een tijd lang de indruk gewekt dat wat in publicaties over de zogenaamde tussentoestand werd geschreven, er inhoudelijk wel mee door kon. Er is ruimte gegeven aan onbuigzaamheid waar tot bescheidenheid en inschikkelijkheid had moeten worden opgeroepen. Uiteindelijk heeft de betreffende classis inhoudelijk stelling genomen tegen de betreffende opvattingen en uitgesproken: deze leer wijkt af van wat de kerk belijdt in Zondag 22 HC en is in strijd met de Schrift. En heeft men de betrokken gemeente de kerkelijke weg gewezen. Maar het heeft te lang geduurd voor het zover was. Had het de breuk voorkomen, als die klare wijn eerder was geschonken: niet pas in 1965, maar in 1961? Ik

weet het niet. Heeft die aarzelende houding in het Zuiden de kerkelijke stappen die volgden, gelegitimeerd? Wis en zeker niet. Maar van beide zeg ik: daar gaat het nu niet om. Los van de vraag, hoe erop gereageerd is, moeten we vandaag zeggen: dáár ligt schuld aan onze kant.

Eén zijn

Onze eenheid in Christus, daar begon ik mijn toespraak mee. Maar één zijn in Christus brengt ook mee dat we één moeten willen zijn in de leer van Christus. Ik heb besloten niets te weten dan Jezus Christus en die gekruisigd, zegt Paulus. Daarmee staat en valt onze verlossing. Maar die belijdenis van het hart van het Evangelie is geen minibelijdenis die de rest van de Schrift tussen haken zet. Jezus Christus, de gekruisigde en opgestane, is het centrum van ons geloof. Maar Hij is niet los verkrijgbaar. Paulus en de andere apostelen maken duidelijk dat het geloof in de Heer niet zonder leer kan. Ze laten zien dat de leer van Christus breed en diep is en dat de christelijke gemeente dwaalleer moet bestrijden en weerleggen. Om de schapen van de Goede Herder te beschermen tegen huurlingen en rovers. Onze kerkorde, het AKS, maakt dat duidelijk. Ook ons ondertekeningformulier is daarover klip en klaar. En daarom hebben we als Nederlands Gereformeerde Kerken ook van harte ingestemd met de *Balans over de belijdenis*. We zijn als kerken blij met de overeenstemming die daarin is vastgelegd over de binding aan de leer van de kerk, dat wil zeggen: aan de leer van Christus en van zijn apostelen, ja van heel de Schrift. De belijdenis van de kerk spreekt de Schrift na: dát geeft haar gezag. Want ander gezag dan het gezag van het Woord van God is er in de kerk niet. Daarom mag er in en van de kerken een ondubbelzinnige en onbekrompen binding aan die belijdenis gevraagd worden. En wat je met het hart gelooft en met je mond belijdt, waarom zou je dat niet met je handtekening bekrachtigen?

Vertrouwen

De Landelijke Vergadering van onze kerken heeft vorig jaar unaniem ingestemd met deze Balans. Dat was echt niet vanzelfsprekend. Er zijn in de jaren na de breuk in onze kring wel uitspraken over de belijdenis gedaan die een andere kant op wezen. En de angst voor letterknechtheid, voor gewetensdwang en voor jurisdiëring van de binding aan de belijdenis zat er de jaren na de breuk diep in. Uit die instemming van de Landelijke Vergadering mag u concluderen dat wantrouwen op dat punt heeft plaatsgemaakt voor vertrouwen. We durven ons als kerken aan u toe te vertrouwen, als het gaat om de plaats van de belijdenis en de binding aan de belijdenis. We doen dat in de overtuiging dat het er in die binding om gaat de kerken van Christus in de ruimte te zetten die alleen in het Woord van God te vinden is. Niets

meer en niets minder. Dwaalleer en ketterij legt mensen een loodzwaar juk op, maar de gezonde leer stelt mensen in de vrijheid van Christus. Daarmee poetsen we niet weg dat er tussen u en ons verschillen zijn in hoe we soms in de praktijk met die binding omgaan. Verschillen die wat ons betreft voortkomen uit pijnlijke ervaringen in het verleden. Maar we zijn er met de woorden van de *Balans* van overtuigd dat die verschillen de eenheid in geloof en belijden tussen uw kerken en de onze niet in de weg staan. Veertig jaar na de breuk die ons van elkaar scheidde en langdurig vervreemde, zeggen uw deputaten en onze commissie: We herkennen samen 'dat onze kerken op dezelfde grondslag staan' en dat 'wij over en weer het oprechte vertrouwen hebben, dat wij als kerken van Christus willen leven naar Gods Woord en met een onbekrompen en loyale binding aan de gereformeerde belijdenis'. We zijn intens dankbaar we dat samen konden uitspreken. Uw vergadering staat voor de beslissing om deze woorden over te nemen, zoals onze Landelijke Vergadering dat vorig jaar deed. We zijn doordrongen van het gewicht van die beslissing, voor uzelf en voor ons, en bidden u daarbij wijsheid en vertrouwen toe.

Gemeenschappelijke vragen

Er liggen op uw tafel ook brieven van onze Landelijke Vergadering om een tweetal onderwerpen gezamenlijk aan te pakken: de studie naar de vraag, wat er in de toekomst op onze predikanten afkomt en het opzetten van een website die kerken helpt in de vragen rond de omgang met homoseksuele gemeenteleden. Vragen die cirkelen rond het verlangen om hen een veilige plek in de gemeente te geven en tegelijk dicht bij het Woord van de Here te blijven. Beide initiatieven weerspiegelen een beweging in onze kerken om dingen meer landelijk aan te pakken. Sterker dan vroeger leeft onder ons het besef dat we niet allemaal plaatselijk zelf het wiel moeten proberen uit te vinden, maar dat we elkaar als kerken nodig hebben. We zijn om zo te zeggen als NGK door onze kerkelijke puberteit heen gegroeid. Vanuit de negatieve ervaringen in de jaren zestig lag er in de eerste decennia van ons kerkelijk bestaan veel nadruk op de schaduwzijden van het kerkverband: als knellend keurslijf en als transportband van problemen. Maar die reactiehouding maakt plaats voor het meer zien van de zeges van het kerkverband: als zondige en gebrekkige kerken van Christus elkaar steun bieden bij het bewaren of het herstellen van vrede en recht.

Maar, om de dingen niet mooier te maken dan ze zijn: tegelijkertijd wordt de afstand van de gemeenteleden tot het kerkverband (regionaal en landelijk) groter en groter. Weinig ogen waren vorig jaar op Zwolle gericht, toen onze Landelijke Vergadering daar plaatsvond. En dat zal bij u niet anders zijn, schat ik in. Die tendens van een groeiende afstand tussen de kerk-

leden en de institutaire kanten van het kerk zijn hebben we gemeenschappelijk. Zoals we als kerken zoveel vragen en problemen gemeen hebben. En zoals we in het vinden van de antwoorden daarop elkaar zo nodig hebben. Ik noemde al de plaats voor onze homoseksuele broeders en zusters en het toekomstig predikantsprofiel. Ik denk ook aan vragen rond de kerkdienst: hoe vullen we die zo in dat God aan zijn eer komt, dat de gemeente gebouwd wordt en dat mensen die de Here Jezus niet kennen getrokken worden? Hoe voorkomen we dat de tweede dienst op zondag die we in ons land kennen, als een nachtkaaars uitgaat, terwijl we het Woord van de Here zo broodnodig hebben? Het zijn vragen die we samen delen. Net als de vraag hoe we in deze belevingscultuur met zijn kansen én met zijn risico's onze jongeren vasthouden. Of liever: hoe we als de postmoderne mensen die we allemáál zijn, dicht bij de Here blijven? Soms klinkt het verwijt in onze richting dat wij rond de vrouw in het ambt de cultuur van deze tijd over het Woord van God laten heersen. Dat is een van de zwaarste verwijten die een kerk gemaakt kunnen worden. We hebben eerder duidelijk gemaakt dat we ons daarin op geen enkele manier herkennen. En we zijn blij dat uw deputaten en onze commissie het hartelijk eens blijken zijn over de verhouding tussen het Woord van God en de invloed van de cultuur. Dat staat dus niet tús- sen ons in, maar dat verenigt ons. Zoals we het ook fundamenteel eens te zijn over de uitgangspunten voor ons omgaan met de Schrift. Met alle verschillen die er vervolgens nog liggen over de toepassing daarvan op de rol en taak van zusters in de gemeente.

Gods Woord en de cultuur

Nee, wij hebben als kerken niet de cultuur willen laten heersen over het Woord van de Here. En tegelijk: we zijn er diep van doordrongen dat we als mensen van deze tijd allemaal een klap meekrijgen van de cultuur van deze tijd: een cultuur waarin je vooral moet doen wat goed voelt. Dat is als natte mist die onder de huisdeuren en kerkdeuren naar binnen sijpelt. Daar zijn wij net zo min immuun voor als u. En voor u en voor ons geldt dat we moeten beseffen dat wat de Here zegt in zijn Woord lang niet altijd goed voelt; ons vaak meer tegen de haren instrijkt dan dat het ons onder de kin kietelt. Het Evangelie is en blijft een dwaasheid en een ergernis, en levend vanuit het Woord van God komen we haaks op de cultuur uit. Maar evenzeer geldt dat Gods Geest de cultuur van de tijd waarin we leven, ook kan gebruiken: om onze ogen te openen voor wat Hij aan het doen is, voor woorden in de Schrift waar we altijd overheen hebben gelezen of die we altijd anders hebben opgevat. De heilige Geest stelt elke tijdgeest onder kritiek en doorlicht elke tijdgeest tot op de kern van zijn Godevijandigheid. Maar de heilige Geest kan evenzeer elke tijdgeest gebruiken als voertuig van zijn werk

in de harten en levens van mensen. De cultuur werkt soms als een filter dat ons het zicht ontnemt op Gods bedoeling en wil. Maar de cultuur fungeert soms ook als een bril waardoor we scherper zicht krijgen op Gods wil voor het hier en nu. Op wat Gods Woord voor vandaag te zeggen heeft: over de zorg voor zijn schepping, over armoede dichtbij en veraf, over de verhouding tussen man en vrouw.

Om in dat opzicht de geesten te beproeven hebben we elkáár nodig. Om het evangelie verstaanbaar te vertolken voor mensen van deze tijd hebben we elkaar nodig Om hen die de Here niet kennen, met het Evangelie te bereiken, hebben we elkaar nodig. Om het beeld van het lichaam van Christus ook in dat opzicht toe te passen: de hand kan niet tegen de voet zeggen: ik heb je niet nodig. Ze hebben elkaar nodig. Als we daar samen op gericht zijn, zouden we dat ook niet samen de wijsheid en de fijngevoeligheid ontvangen om te onderscheiden waarop het echt aankomt? En om te zien hoe we de eenheid die de Geest geeft kunnen bewaren? Zou dat onze gesprekken niet blijvend moeten stempelen? Niet de een stelt de vragen en de ander moet zich verantwoorden; niet de een als aanklager en de ander als beklaagde. Maar samen zoeken bij het licht van de Schrift naar Gods wil voor vandaag. Gesprekken dus waarin we elkáár dienen met wat God ons heeft gegeven: wij u en u ons.

Nieuwe vragen

Er worden vandaag nieuwe vragen gesteld in en aan de kerk, en dat mag. De kerk leeft niet van vragen, maar ze leeft evenmin van het inslikken van vragen. Nieuwe vragen vragen vaak om nieuwe antwoorden. Precies zoals de opstellers van onze confessies dat deden, geldt het ook vandaag dat we niet alleen maar klakkeloos moeten herhalen wat de vaderen hebben gezegd. Maar altijd 'ad fontes': terug naar de bronnen. Terug naar de Bron met een hoofdletter. Ik citeer de Apeldoornse hoogleraar Den Hertog: 'Hoe meer men uit de bron van het Woord drinkt, des te meer durft men in vrijheid met de traditie om te gaan'. Met het oog op de vragen van hún tijd lezen de reformatoren het Woord van de Here en gaven ze nieuwe antwoorden. Wij mogen en moeten hetzelfde doen met het oog op de vragen van ónze tijd. Het Woord van de Here lezen, ontvankelijk, ondogmatisch en onbevagen. Als huismeesters die naar het Woord van de Heer oude én nieuwe schatten opdelven! Het is niet voor niets dat de Balans over de belijdenis zo eindigt: 'Gods Geest kan in elke tijd de ogen van mensen openen voor schriftuurlijke inzichten die aanzetten tot nieuw belijden.

...Een gemeenschappelijk getuigenis in deze tijd kan dienen tot eer van God, tot opbouw van de kerk en als een appél in de wereld waarin wij vandaag leven. Tot het geven van een dergelijk getuigenis voelen wij ons vanuit GKv en NGK gezamenlijk geroepen'.

Inderdaad, daartoe zijn we samen geroepen en daarvoor hebben we elkaar nodig. Wij hebben als NGK in ons eentje al die antwoorden zeker niet. We zijn ons er diep van bewust dat Gods grote zaak in handen van kleine mensen en van zwakke kerken is gelegd. Maar tegelijkertijd zijn we de Here diep dankbaar voor wat hij in ons midden geeft en doet. Voor nieuw inzicht in zijn Woord dat hij heeft gegeven. Voor het werk van zijn Geest in bekering, in bevrijding, in vernieuwing. We gaan steeds kleiner van onszelf denken en steeds groter van onze God.

Gevonden eenheid

Ik begon mijn toespraak met een verwijzing naar de gevonden eenheid in Alkmaar, ik stond stil bij het verrassende begin in Kampen en ik eindig met de Z van Zwolle. Daar vonden recent de NGK en GKv elkaar, nadat er eerder al eenheid met de CGK was bereikt. Het openstellen van de kansels voor elkaars dienaren van het Woord en het openstellen van de Avondmaalstafels voor elkaars leden, is binnen handbereik, als God het wil geven. Het beraad van de Zwolse kerken heet het Ichthusberaad. Ichthus, dat staat voor: Jezus Christus, Zoon van God, Redder. Wat een prachtige naam voor een beraad van kerken die elkaar zoeken. Want bij Hem begint het en om Hem draait het. Zwolle-plaatselijk is een hoopvol teken van wat er gebeurt als kerken van Christus elkaar in Christus vinden. Zou Zwolle-landelijk, uw synode dus ook zo'n baken van hoop kunnen zijn?

Bij het begin van uw synode is in de Nederlands Gereformeerde Kerken gebeden voor uw werk hier. Ook op deze plaats wil ik afsluiten met een gebed. Het gebed dat Paulus bidt in Efeze 1:17 e.v.:

Moge de God van onze Heer Jezus Christus, de Vader van alle luister, u een geest van inzicht schenken in wat geopenbaard is, opdat u hem zult kennen. Moge uw hart verlicht worden zodat u zult zien ...hoe overweldigend groot de krachtige werking van Gods macht is voor hen die geloven. Over die kracht van God raakt Paulus niet uitgepraat en niet uitgezongen. In Efeze 3 en 4 komt hij erop terug, juist in verband met de eenheid van Gods kinderen. Ik sluit af met de lofprijzing uit Ef. 3:20, 21:

Aan hem die door de kracht die in ons werkt bij machte is oneindig veel meer te doen dan wij vragen of denken, aan hem komt de eer toe, in de kerk en in Christus Jezus, tot in alle generaties, tot in alle eeuwigheid. Amen.

Ad de Boer is voorzitter van de 'Commissie voor contact en samenspreking met andere kerken' van de Nederlands Gereformeerde Kerken en oud-directeur van de Evangelische omroep.

Maria Montessori

medevormgever van gereformeerd onderwijs

In de serie over denkers op het gebied van opvoeding en onderwijs geven we graag aandacht aan Maria Montessori. Haar leven en loopbaan waren groots, haar denkbeelden prikkelend en vernieuwend en de navolging die ze heeft gekregen, is indrukwekkend.

R. Lieflijn ■

Eigenlijk zijn de meeste denkbeelden van Maria Montessori langzaam maar zeker in de loop van de 20ste eeuw ingevoegd en ingeburgerd in het reguliere onderwijs. In die zin is het Montessori-onderwijs aan haar eigen succes ten onder gegaan.

Montessori houdt met haar denkbeelden een bijzondere spiegel voor aan het gereformeerd onderwijs. De houding vanuit het gereformeerd onderwijs richting de traditionele onderwijsvernieuwers is nooit erg toeschietelijk geweest. Dat gold ook voor het Montessori-onderwijs. Maar in de loop van de tijd is - ook daar - het gedachtegoed min of meer stilzwijgend geaccepteerd en ingevoerd.

Levensloop in een notendop

Maria Montessori (1870-1952) is een markante vrouw. Ze studeert af als eerste vrouwelijke arts in Italië, maakt als jonge vrouw grote indruk op een internationaal vrouwencongres in Berlijn, kiest voor een loopbaan in de wetenschap en richt zich in het bijzonder op het 'idiotie' kind. Ze ontdekt dat een kind 'idiot' kan zijn, door dat het geen ontwikkelingskansen heeft gekregen.

Montessori legt niet de nadruk op veel weten, maar op veel kunnen ontdekken

Dat wekt haar belangstelling voor psychologie en pedagogiek.

In 1898 wordt ze directrice van een door de Italiaanse regering gesticht instituut voor de opleiding van onderwijzers voor geestelijk gehandicapte kinderen. In 1904 wordt ze hoogleraar antropologie in Rome.

Ondertussen kan ze haar ideeën in praktijk brengen in haar kinderhuizen, die de bakmat vormen van het Montessori-onderwijs over de hele wereld.

In 1934 verzet ze zich tegen het voorschrift van

Mussolini om de kinderen een schooluniform te laten dragen. Ze vertrekt naar Spanje en verdreven door de burgeroorlog aldaar vestigt ze zich in 1936 in Nederland, waar ze tot haar overlijden in 1952 woont.

Elementen uit de methode

Montessori heeft met een scherpe blik en een scherp verstand een aantal ontwikkelingsfasen bij kinderen vastgesteld. Die fasen vormen kritische perioden, waarin de leerbaarheid voor bepaalde ontwikkelingsgebieden maximaal zijn. Op de leeftijd van bijvoorbeeld 3-6 jaar is het kind in het bijzonder gericht op het leren van woorden en het opdoen van zintuiglijke ervaringen. Deze leermomenten vormen de basis van het leren in de volgende fase.

De methode heeft een aantal karakteristieken: *de voorbereide omgeving*

Het lokaal wordt op speciale wijze ingericht als onderdeel van de voorbereide omgeving. Montessori gaf ook aan dat er losse tafeltjes en stoeltjes moesten komen in plaats van schoolbanken. Dat gaf veel meer mogelijkheden tot variatie. De leermaterialen zijn doordacht en uitnodigend aanwezig in de omgeving van het kind.

verticale groepsstructuur

Groepen worden niet gevormd door leeftijdsgenoten, maar zijn bij voorkeur samengesteld uit drie opeenvolgende leeftijdsjaren. Dat stimuleert extra tot persoonlijk leren over de hele linie en is ook goed voor de sociale ontwikkeling.

vrijheid

Een kind mag zelf kiezen uit het beschikbare materiaal en mag op eigen niveau daar onbeperkt mee bezig zijn. Dat zijn dus drie vrijheden: keuzevrijheid, niveauvrijheid en tempovrijheid. Overigens is die vrijheid niet absoluut: de leerkracht houdt wel toezicht op het keuzeproces. Er is per saldo sprake van 'vrijheid in gebondenheid'.

zelfcorrectie

De activiteiten van de leerling worden door de leerkracht goed geregistreerd, maar niet met cijfers beoordeeld. Er wordt naar gestreefd het kind te laten ontwikkelen en presteren vanuit intrinsieke motivatie en niet om zich via cijfers te kwalificeren en te vergelijken.

Een gebruikelijke werkwijze is dat kinderen zelf hun werk corrigeren aan de hand van antwoordkaarten of -bladen. Ook het ontwikkelingsmateriaal voor kinderen is zo ontworpen, dat het terugkoppeling geeft over de manier waarop het kind met het materiaal omgaat. Zo leert het kind ook van zijn eigen fouten.

materiaal

Alle leermiddelen waarmee een kind werkt, wordt materiaal genoemd. Materiaal wordt dus niet gebruikt als illustratie bij het onderwijs door de leerkracht. De speciaal ontwikkelde materialen bieden een ontdekkingsreis voor de leerling die ze ter hand neemt. In de loop van de tijd is een grote verscheidenheid aan leermaterialen voor het Montessori-onderwijs ontwikkeld.

Ideologische lading

Op de klank af waren de denkbeelden van Montessori nogal verlicht en dus verdacht. Net als andere opvoedkundige nieuwlichters in die tijd als Dewey, Parkhurst (Dalton-onderwijs), Freinet, Petersen (Jenaplan-onderwijs), Steiner (Vrije scholen) en Ligthart.

Het overbekende motto van Montessori: 'Help mij het zelf te doen' suggereert op zijn minst relativisering van het opvoedingsgezag. De bepleite ruimte voor het kind om zelf keuzen te maken in het leerproces wijst op een te optimistisch mensbeeld en opnieuw een miskennis van de leraar. Hier is geen plaats voor de kwade neiging van ieder mens en de tucht die als wegwijzer moet dienen. Autoriteit en dwang staan haaks op het denken van Montessori. Haar denken past in het net aangelegde straatje van de Rechten van het Kind. Terugredenerend kom je dan uit bij niemand minder dan de dubieuze Rousseau.

De onderwijsvernieuwers taptten uit een ander ideologisch vaatje: niet de plichten maar de rechten van het kind als uitgangspunt; niet intellectuele kennisoverdracht centraal, maar de spits bij de persoonlijkheidsontwikkeling; weg met het klassikale systeem en ruim baan voor individualisering en differentiatie.

Montessori legt niet de nadruk op veel weten, maar op veel kunnen ontdekken. Je kunt beter algemene basisvaardigheden aanleren dan specifieke kennis die op middellange termijn misschien niet meer van toepassing is.

Daarmee komt ze uit bij een aantal basisbegrippen:

- keuzevrijheid
- zelfwerkzaamheid
- samenwerking
- onderlinge hulp
- creativiteit

Deze begrippen spreken niet de klassieke taal van gezag en gehoorzaamheid. En ze werden te meer verdacht, omdat ze als boegbeeld werden gebruikt door voorstanders van emancipatie en zelfontplooiing.

Stilzwijgend

De huidige generatie leerlingen weet niet anders of parate kennis is minder belangrijk dan zoekstrategieën. Je leert niet uit je hoofd wat je 1-2-3 kunt vinden op internet.

Montessori lijkt wat dat betreft haar tijd een eeuw vooruit te zijn. Dat geldt ook voor haar pedagogische en didactische aanpak: in grote lijnen heeft ze haar gelijk gekregen. Haar gedachtegoed is in grote lijnen omarmd in het reguliere onderwijs.

Ook vanuit levensbeschouwelijk oogpunt zitten er prachtige elementen in de Montessori methode. Heel nadrukkelijk heeft Montessori oog gehad voor individuele talenten van kinderen - ook de zwakste kinderen - en het belang

heel nadrukkelijk heeft Montessori oog gehad voor individuele talenten van kinderen

om de goede voorwaarden te scheppen om ze tot hun recht te laten komen. Het pedagogische principe van de voorbereide omgeving kan zo zijn overgenomen uit het Oude Testament. Daar lezen we over opgerichte stenen, die het kind moeten uitnodigen tot vragen stellen (Jozua 4).

Kritiek op Montessori is er constant geweest. Een belangrijk punt van kritiek was dat de methode te weinig rekening houdt met de maatschappelijke omgeving. Worden kinderen wel zodanig onderwezen dat ze in de samenleving hun verantwoordelijkheid volwaardig kunnen nemen. Tegenwoordig zou je dat een verademing mogen noemen, gezien de krampachtige gerichtheid op *output* van het onderwijs. Met als belangrijkste drijfveer de economische groei.

Opmerkelijk blijft de welwillendheid waarmee de principes van Montessori uiteindelijk in het gereformeerd onderwijs ingang hebben gevonden. Decennia lang is geen serieuze combinatie gezocht van Montessorionderwijs en gereformeerde levensbeschouwing. En zonder veel discussie lijken de reserves te zijn verdwenen en vinden we het vanzelfsprekend dat we denken 'Vom Kinde aus'. Gegeven het feit dat Montessori eenduidig is gebleven in haar opvattingen moet er wel iets veranderd zijn in het gereformeerde denken over opvoeding en onderwijs. In het onderwijsveld wordt dit bevestigd nog ontkend. Taboe?

Drs. Rutger Liefjijn is directeur van SBO 'De Trimaran' te Kampen.

Zwolse zaken (9)

Indrukken van een synodelid

Op de catechisaties gaat het vanzelfsprekend nogal eens over de liefde. Dan benadruk ik altijd dat ware liefde trouw is. Je moet betrouwbaar zijn voor je naaste. Dat leer je van God, die groot is in zijn trouw aan ons.

W. Tiekstra ■

Trouw moet blijken

Onze één na laatste zittingsweek voor de zomer begint met aandacht voor die trouw. Voor trouw in relaties. Allereerst jegens God. Dan jegens hen die je het meest naast staan. Ook jegens je medechristenen, die nu onze aandacht vragen.

Teken van trouw

De sabbat is teken van Gods verbondstrouw. Je mag er op vertrouwen dat de Heer voor je zorgt, zodat je rustig zijn dag aan Hem kunt wijden. Het dagelijkse werk kan blijven rusten. In een korte bespreking werken we toe naar de besluitvorming over een aantal ingekomen brieven. Een deel daarvan zijn revisieverzoeken. Dat gaat van verzoeken om eerder genomen besluiten inzake de zondagsviering uit het midden van de kerken weg te nemen, tot voorstellen om teksten in de handreiking 'Zondag, HEERlijke dag' te wijzigen. Op voorstel van de synodecommissie worden alle verzoeken afgewezen. De preses besluit dit onderdeel met de opmerking dat het belangrijk is, dat de bruid van Christus zich deze dag van Gods trouw niet laat afnemen. Daarom moeten wij deze dag trouw blijven vieren tot de bruiloft van het Lam komt.

Huwelijkstrouw

Niet elke liefde blijkt trouw te zijn. Er vinden ieder jaar zo'n honderdenvijftig echtscheidingen plaats in onze kerken. Wie zal beschrijven hoeveel moeite en pijn achter dat getal verborgen zit. De Raad van Advies in Echtscheidingszaken kan er over meepraten. Het vraagt veel wijsheid van kerkenraden om met deze feiten om te gaan. Vaak worden die deputaten om advies en oordeel gevraagd. Vooral de vraag of er na echtscheiding een tweede huwelijk gesloten mag worden en of dat huwelijk dan kerkelijk bevestigd kan worden is daarbij aan de orde. De synode van Amersfoort-Centrum besloot in 2005 dat dat *in de regel* niet kon. Hoewel kerkenraden daarbij altijd een eigen verantwoordelijkheid behouden. Eén kerkenraad vroeg revisie van dat besluit. De aangevoerde argumenten zijn voor de synodecommissie en vervolgens ook voor de synode overtuigend. Vandaar dat de synode besluit om uit te spreken, dat *in principe* in de Gereformeerde Kerken hertrouwen na een scheiding niet passend wordt geacht bij de stijl van het Koninkrijk van Christus. Maar wanneer een kerkenraad om gegronde redenen niettemin met een volgend huwelijk instemt, ziet

hij, op dezelfde wijze als bij een eerste huwelijk, toe op de kerkelijke bevestiging daarvan naar artikel 70 van de kerkorde. Daarnaast wordt het besluit van Amersfoort in die zin gewijzigd, dat nu niet meer gesproken wordt over *onontbindbaarheid* van het huwelijk, maar van Gods bedoeling van het huwelijk als *een levenslange verbintenis*. Geconstateerd wordt dat de huwelijksband, tegen Gods bedoeling in, kan worden beëindigd. Andere verzoeken om herziening van de synodebesluiten van Amersfoort worden afgewezen. Vooral omdat daarin geen argumenten zijn aangevoerd, die al niet door die synode gewogen waren.

Onderlinge trouw

Mensen met beperkingen horen er in de kerk helemaal bij. Daarom moet er blijvende aandacht zijn voor hun plaats in de gemeente. Deze zorg en aandacht wordt op voorstel van het Deputaatschap Integratie Gehandicapten (DepIn) nu officieel opgedragen aan het Steunpunt Gemeenteopbouw. Speciale aandacht moet er zijn voor de ontwikkeling van catechesemateriaal voor jonge broeders en zusters met beperkingen. Opdat ook zij de trouwe liefde van God mogen leren kennen en belijden.

Trouw aan de gereformeerde belijdenis

Voor het eerst is er een afgevaardigde van het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG) op onze synode aanwezig. Broeder I.A. Koole (secretaris) wordt hartelijk welkom geheten. Voordat hij het woord krijgt, nemen we eerst besluiten. Onze kerken zullen door middel van drie personen blijven deelnemen aan dat platform van gereformeerde belijders. Broeder Koole brengt in een warm verhaal naar voren, dat in de COGG gesproken wordt binnen het kader van de gereformeerde belijdenis. Van daaruit worden de verschillende deelnemers ook aangesproken. Aan het eind breekt hij een lans voor de jongeren in de kerk. Die worden door kerkelijke verdeeldheid niet aangesproken. Daarom zullen we ons allemaal moeten afvragen, hoe wij de blijde boodschap van Gods liefde en genade aan jongeren kunnen overdragen. Een eerste vereiste daarbij is - volgens Luther - dat wij de persoonlijke band met God moeten onderhouden. We moeten motiverende voorbeelden zijn. U begrijpt dat dat van ons trouw in de liefde tot God vraagt.

Volhardende trouw

Een bijzondere ontmoeting hebben wij in de avonduren. Twee van de Deputaten Eenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) zijn bij ons. Niet dat de ontmoeting met hen op zich zo bijzonder is. Onze synodes ontvangen die deputaten al heel wat jaren. Maar dit is de eerste keer nadat de generale synode van de CGK heeft besloten het voorgestelde federatief groeimodel tussen hen en ons niet in te voeren. Een belangrijke grond onder dat besluit is het oordeel, dat de CGK invoering van dat model op dit moment niet kunnen dragen. Even iets over dat groeimodel. Het is een aantal jaren geleden door een CG-deputaat ontworpen. De plaatselijke kerken van beide kerkverbanden worden binnen dat model over en weer opgewekt, om met elkaar in contact te treden. Met als doel activiteiten te ontplooiën om naar elkaar toe te groeien. Daarbij dient het zoeken naar en het beleven van geestelijke eenheid voorop te gaan. De beide kerkverbanden hebben elkaar intussen zo goed leren kennen dat je bij voorbaat in vertrouwen de ander tegemoet kunt treden en gesprekken over groei kerkelijke eenheid kunt openen. Ik citeer hier een brief over dit model die naar de kerken is gestuurd.

Ds. W. van 't Spijker brengt in zijn toespraak naar voren dat zijn komst naar Zwolle er niet gemakkelijker op is geworden. Maar omdat hij weet bij broeders te zijn, durft hij nu toch te spreken. Want een onheus bejegende broeder blijft wel je broeder. Hij vraagt nadrukkelijk geduld met de CGK te hebben en in te steken op de plaatselijke samensprekingen tussen onze kerken. Als deputaatschap hebben zij wel de opdracht gekregen samenwerking en nauwer kerkelijk contact met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren. Al moet ook gezegd worden, dat er plaatselijke kerken zijn die zelfs dat contact niet zien zitten. Hij doet een dringend appel op ons om naar Efeziërs 3:14-21 samen met de CGK te zien hoe groot, breed en diep de liefde van God in Christus gaat. "Houdt ons wakker opdat wij niet gaan denken alleen de waarheid in pacht te hebben." De gereformeerde belijdenis leert ons nuchter

(soms ook ontnuchterend) naar elkaar om te zien. Zij en wij hebben vandaag te maken met dezelfde vragen. Bij het zoeken naar en het geven van antwoorden hebben wij elkaar nodig. Het krachtige verzoenende bloed van de Heer Jezus Christus geeft hoop dat in de toekomst de verschillen tussen ons kunnen worden overbrugd.

In de bespreking van het rapport van onze Deputaten Kerkelijke Eenheid en de door hen voorgestelde besluiten, komen heel verschillende reacties naar voren. Deputaten spreken van diepe teleurstelling en geschokt vertrouwen in reactie op het besluit van de CGK-synode. Sommigen zouden dat diepe wat minder, anderen wat meer willen zien. Het is het verschil tussen christelijk realisme en christelijk idealisme als het gaat om de eenheid van de kerk. Ergens zal een balans moeten worden gevonden. Al zal het altijd een zekere spanning blijven opleveren.

De liefde voor broeders moet als echte liefde trouw zijn. Volhardende trouw wordt gevraagd. Ook in dagen dat het tegenzit. Daarom besluiten we met algemene stemmen, vanuit de roeping tot eenheid, de weg naar kerkelijke eenheid met de CGK biddend te willen vervolgen zonder ons te laten ontmoedigen. Als kinderen van één Vader ontmoeten we in de CGK broeders en zusters van hetzelfde huis.

Nog meer trouw

De hele zaterdag vergaderen wij in besloten zitting. Wat er gezegd is houd ik dus geheim. Wel is bekend - de dagbladders maakte er meermalen op attent - waarover het gaat. De kwestie Kampen. Op de publieke agenda staat die vermeld als: Appelzaken en herzieningsverzoeken Kampen-Noord (Ichthus). Tot besluiten komt het nog niet. De tijd die wij voor de behandeling van deze zaak uittrekken, laat zien hoe wij ook in deze moeite in liefde trouw willen zijn. Geve onze God dat de band van het geloof, de hoop en de liefde, die ons verbindt, voldoende sterk mag blijken om samen verder te kunnen.

In liefde en trouw, uw Wiebe Tiekstra.

Den Ham (O) - beroepen - D. de Jong te 's Gravenhage-Zuid/Rijswijk
Kantens i.c.m. Uithuizermeeden - beroepen - D. de Jong te 's Gravenhage-Zuid/Rijswijk
Hattem-Noord - beroepen: G.J. Klapwijk te Zutphen

Gramsbergen - beroep aangenomen: K.A. van der Meer te Loppersum-Westeremden

Assen-Marsdijk - bedankt voor beroep: R.A. Schipper te Drachten-Nijega

Barneveld - Jubileum - Op 12 juni jl. was ds. A.P. Feijen 25 jaar predikant. Zijn standplaatsen waren: Roodeschool (1983), Heemse (1987), Hattem (1995), Hattem-Noord (2001) en Barneveld-Voorthuizen (2004).

Samenkomsten Schier - Door omstandigheden zijn we genooddaakt om voor enkele zondagen opnieuw voorgangers te zoeken. Wij zoeken nu nog voorgangers voor de zondagen 6, 13 & 20 juli. Hierbij doen we een dringend beroep op u, als u in de gelegenheid bent om die zondag voor te gaan, zo snel mogelijk hierover contact op te nemen met F. de Jager, Wettermûne 14, 9102 EB Dokkum, tel. 0519-293442, of e-mail: fdejager@home.nl

MOOIE RAMEN

vertrouwd verzekerd

Je hebt met specialisten te maken.
Dat merk je in alles.

speciale verzekeringen voor kerken, zorginstellingen en monumenten

Postbus 500 5240 AM Rosmalen www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

samen leven in Gods wereld

DE VERRE NAASTEN

www.deverrenaaasten.nl
038 4270410
postbank 363600, Zwolle

lied van de week

Lied van de week:

Voor zondag 22 juni a.s. is er geen liedbespreking. Lied 479 uit het *Liedboek*: 'Aan U behoort, o Heer der heren' is besproken geweest in *De Reformatie*, jaargang 74, nr. 36. Zie daarvoor www.dereformatie.nl, >archief>naar het nieuwe register

RECEPTIE DRS. J.A. KNEPPER

26 juni, 16.30-18.30 uur

Op DV donderdag 26 juni neemt drs. J.A. (Jan) Knepper afscheid van Eleos. Als directeur van de voormalige GLIBW en Raad van Bestuur van Eleos heeft hij een wezenlijke bijdrage geleverd aan de vormgeving van de gereformeerde geestelijke gezondheidszorg. Wij geven een ieder die daar belangstelling voor heeft, graag de gelegenheid Jan Knepper te groeten.

De afscheidsreceptie wordt van 16.30 - 18.30 uur gehouden in de Immanuelkerk, Plevier 2 in Bunschoten. U vindt een routebeschrijving op www.eleos.nl.

